

การศึกษาคามลคำศัพท์บัตร

นางสาวรัตนา เรียงวิเศษกุล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัณฑิต

ภาควิชาการบัญชี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2527

ISBN-974-563-289-9

011392

171C9140

PATENT VALUATION

Miss Ratana Theanvisitskool

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Accountancy

Department of Accountancy

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

ISBN -974-563-289-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การตีราคามูลค่าสิทธิบัตร
โดย   นางสาว รัตนา เรียบรวิชัยกุล
ภาควิชา   การบัญชี
อาจารย์ที่ปรึกษา   อาจารย์อรพินธุ์ ชาติฮัปลัร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   นายบรรยง พวงราช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองคณบดีตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

1 พฤศจิกายน ๒๕๖๓

.....ประธานกรรมการ
(คณบดีตราจารย์พิชญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

.....กรรมการ
(นายประยูร ฤทธิงศ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์อรพินธุ์ ชาติฮัปลัร)

.....กรรมการ
(นายบรรยง พวงราช)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การตีราคามูลค่าสิทธิบัตร
ชื่อผลิต   นางสาวรัตนา เรียบรวิเศษกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา   อาจารย์อรพินธุ์ ชำติชัยปลัร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   นาย ยรรยง พวงราช
ภาควิชา   การบัญชี
ปีการศึกษา   2526

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการศึกษาเรื่องนี้ ก็เพื่อศึกษาให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการคิดต้นทุนของสิทธิบัตร การคิดค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร และวิธีการบัญชีเกี่ยวกับสิทธิบัตร โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ออกแบบสอบถามผู้ทรงสิทธิบัตรที่จดทะเบียนสิทธิบัตรไว้ที่กรมทะเบียนการค้า ตรวจสอบงบการเงินของนิติบุคคลทั่ว ๆ ไป และนิติบุคคลที่เป็นสาขาของนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศที่มีสิทธิบัตรหรือมีการขออนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรื่องสิทธิบัตรซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

การคิดต้นทุนของสิทธิบัตร การได้มาซึ่งสิทธิบัตรไม่ว่าทำการประดิษฐ์คิดค้นและนำไปจดทะเบียนสิทธิบัตรด้วยตนเอง หรือรับโอนจากบุคคลอื่น ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งสิทธิบัตรทั้งหมด เช่น ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา หรือราคาทุนที่จ่ายซื้อสิทธิบัตร ค่าจดทะเบียนและค่าทนายความ และค่าธรรมเนียมที่จ่ายให้แก่ทางราชการ เป็นต้น จะต้องรวมเป็นต้นทุนของสิทธิบัตร

การคิดค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรผู้ทรงสิทธิบัตรจะคิดค่าตอบแทนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนั้นตลอดอายุสัญญา ดังนั้น ค่าตอบแทนที่กำหนดขึ้นจึงรวมต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงและผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนั้น นอกจากนี้ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิมักจะกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นตัวเงินอื่น ๆ ไว้ในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิอีกด้วย ซึ่งเงื่อนไขที่ไม่เป็นตัวเงินเหล่านี้ย่อมมีผลทำให้ต้นทุนที่แท้จริงของผู้ขออนุญาตให้ใช้สิทธิสูงกว่าค่าตอบแทนที่กำหนดไว้

สำหรับวิธีการบัญชีเกี่ยวกับสิทธิบัตร ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นที่ เกิดขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิบัตร ไม่ว่าจะในกรณีที่เกิดทะเบียนสิทธิบัตรด้วยตนเองหรือจดทะเบียนรับโอนสิทธิบัตรจากบุคคลอื่น จะนำไปบันทึกไว้ในบัญชีสิทธิบัตร และตัดบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายตามระยะเวลาที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากสิทธิบัตรนั้น

ในกรณีที่มีการขออนุญาตใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ค่าตอบแทนที่จ่ายที่เดียวทั้งจำนวนจะบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี และตัดบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายตามประโยชน์ที่ได้รับจากสิทธิตามสัญญา

ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรจดทะเบียนโอนสิทธิบัตรให้แก่บุคคลอื่น จะต้องบันทึกบัญชีโอนสิทธิบัตรออกจากบัญชี พร้อมทั้งบันทึกผลกำไรหรือขาดทุนจากการโอนสิทธิบัตรนั้น

ค่าตอบแทนที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้รับจากการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตน ถ้าหากเป็นค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนอาจบันทึกบัญชีเป็นรายได้รอการตัดบัญชีและตัดบัญชีเป็นรายได้ตามอายุสัญญาหรืออาจบันทึกเป็นรายได้ของงวดที่มีการอนุญาตให้ใช้สิทธิทั้งหมดก็ได้ ถ้าหากเป็นค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวดจะบันทึกเป็นรายได้ ในงวดที่มีค่าตอบแทนเกิดขึ้น ส่วนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ เช่น ค่าใช้จ่ายในการติดต่อก่อนมีการอนุญาตให้ใช้สิทธิ จะบันทึกบัญชีตามเกณฑ์เงินค้ำ

การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน สิทธิบัตรและค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชีถือเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนแสดงไว้ในงบการเงินภายใต้หัวข้อสินทรัพย์อื่น ส่วนรายได้รอการตัดบัญชีแสดงไว้ในงบการเงินภายใต้หัวข้อหนี้สินอื่น นอกจากนี้จะต้องเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิทธิบัตรหรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินด้วย

จากการสอบถามผู้ทรงสิทธิบัตรจำนวน 9 ราย ปรากฏว่ามีผู้ทรงสิทธิบัตรเพียง 3 รายที่มีการคิดต้นทุนของสิทธิบัตรโดยรวมรายการค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกี่ยวกับการได้มาซึ่งสิทธิบัตรเป็นต้นทุนของสิทธิบัตร ซึ่งการที่ผู้ทรงสิทธิบัตรส่วนใหญ่ไม่คิดต้นทุนของสิทธิบัตรย่อมทำให้งบการเงินแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานไม่ตรงกับข้อเท็จจริง นอกจากนี้ถ้าหากมีการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรผู้ทรงสิทธิบัตรส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจะคำนวณค่าตอบแทนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนั้น

ข้อเสนอแนะของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้มุ่งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรมีการคิดต้นทุนของสิทธิบัตรและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิบัตรในงบการเงินให้ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อให้งบการเงินแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานถูกต้องตามควร ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้งบการเงิน นอกจากนี้

หน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาวิชาชีพการบัญชีในประเทศไทยควรมีการศึกษาและกำหนดหลักการบัญชี
เกี่ยวกับสิทธิบัตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิบัตรและวิธีการในทางปฏิบัติของผู้ทรง
สิทธิบัตร เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ศูนย์วิทยพัรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   Patent Valuation
 Name   Miss Ratana Theanvisitskool
 Thesis Advisor   Miss Orapin Chartabsorn
 Thesis Co-advisor   Mr. Yanyong Paungraj
 Department   Accountancy
 Academic Year   1983

ABSTRACT

The main objectives of this study are, firstly to study the principles and procedures in determining the cost of a patent and royalty, and secondly to study accounting methods for patents. This study is based on the study from various text books, official documents, questionnaires sent to people concerned, financial statements of general juristic persons and juristic persons set up under a foreign law engaging in a business. In addition, the study is also based on interviewing officials at the Department of Commercial Registration, Ministry of Commerce. The ultimate conclusions of this study are as follow:-

The cost of a patent should include all of the relevant expenses such as, research and development costs, the cost of patent when patent right was obtained from owners, registration expenses, attorney fees and government fees.

In determining the royalty to be obtained in a license contract, actual costs of a patent and expected future benefit to be derived from a license contract are included in the royalty. Further more, in some case certain non-monetary conditions are also included in the license contract such as certain restrictions which in effect increases

the licensee's cost of patent license .

Whether a patent is granted in respect of invention or assigned from others, all of the relevant expenses should be recorded in the patent account. The cost of a patent will then be amortized over the accounting periods to be benefited from the patent.

For licensee, a lump sum payment for a patent should be recorded in a deferred cost account. The deferred cost account is then amortized over the accounting periods to be benefited from the license. In the case of royalty, payments should be charged to expense account in the period in which they are incurred.

The patent's amortized expense or royalty must be included in the cost of patent's product in the period in which those expenses are incurred.

When a patentee grants his patent right to any persons, the cost of the patent should be transferred from patent account while profit or loss from the transaction should be recognized.

Money received in lump sum in return for a patent right may be treated as deferred revenue and amortized over the life of the contract or can be recognized as revenue when received; while royalty received should be recognized as revenue in the period in which it is received. Relevant expenses concerning patent licensing should be treated on accrual basis.

In Balance Sheet, patents and deferred cost are presented under other assets item while deferred revenue is presented under other liabilities item. Relevant expenses and material information concerning license contracts should also be disclosed.

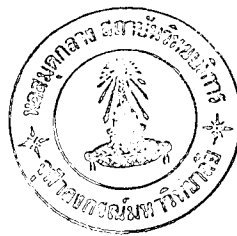
From the questionnaires received from nine patentees for the study of this thesis, three patentees included all relevant expenses as the cost of patents.

Since the majority of patentees do not record the cost of patents as such, their financial statements do not present fairly the financial position and results of their operation.

The author suggests that :-

1. Patentees should determine the cost of their patent right and disclose the information in their financial statement, so that the latter presents fairly the financial position and results of their operation.
2. Accounting and reporting standards concerning patents should be established by Institutes concerned so that a uniform practice would be followed. Information provided would then be of beneficial use to all people concerned.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ก็ด้วยความกรุณาและได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง กล่าวคือ

ศาสตราจารย์ เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้แนวความคิดและคำแนะนำในการก่อให้เกิดการศึกษาเรื่องนี้ นอกจากนี้ท่านยังได้สละเวลาในการอ่านวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อาจารย์อรพินธุ์ ช่างตีอัสร์ อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการรับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น ตลอดจนได้ช่วยตรวจทานและแก้ไขวิทยานิพนธ์จนกระทั่งสำเร็จ

คุณยรรยง พวงราช หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบ 2 กองสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า กรมทะเบียนการค้า ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ได้ให้ความกรุณาอย่างสูงในการให้คำแนะนำแนวทางในการศึกษาค้นคว้า และให้รายละเอียดข้อมูลสำหรับการศึกษานี้มาโดยตลอดจนเสร็จสมบูรณ์

คุณประยูร เถลิงศรี อธิบดีกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ที่ได้กรุณาช่วยเป็นกรรมการตรวจและแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อาจารย์ ดร. มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ให้ความกรุณาอย่างสูงในการให้คำแนะนำและให้ยืมหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องนี้

นอกจากนี้แล้ว ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงสิทธิบัตรทุกท่านที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้า และทุกท่านที่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ได้สละเวลาช่วยเหลือทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จสมบูรณ์

ความดีและประโยชน์อันพึงจะได้รับจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ขอมอบแก่บิดา มารดา และอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ย
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
ขอบเขตของการศึกษา.....	2
วิธีการศึกษาและค้นคว้า.....	3
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา.....	3
บทที่ 2 สรุปลำระสำคัญของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522.....	4
ความหมายของสิทธิบัตร.....	4
สิ่งที้อาจขอรับสิทธิบัตรได้.....	4
วิธีการขอรับสิทธิบัตรและรายการในคำขอรับสิทธิบัตร.....	7
สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร.....	9
เปรียบเทียบระหว่างสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์.....	12
บทที่ 3 การคิดต้นทุนของสิทธิบัตรและการกำหนดค่าตอบแทน.....	16
การคิดต้นทุนของสิทธิบัตร.....	16
ต้นทุนที่เกิดขึ้นในกรณีที่เกิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์และกรรมวิธีใหม่ ๆ ขึ้นแล้วนำไปขอ จดทะเบียน.....	16
ต้นทุนที่เกิดขึ้นในกรณีที่ได้รับโอนสิทธิบัตรจากบุคคลอื่น.....	24
การกำหนดค่าตอบแทน.....	25
สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร.....	26
ค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร.....	30
องค์ประกอบที่นำมาพิจารณาในการกำหนดค่าตอบแทน.....	32
การกำหนดค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522.....	34

สารบัญ (ต่อ)	หน้า
บทที่ 4 ค่าตอบแทนในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร	35
ประเภทของค่าตอบแทน	35
- ค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวน	36
- ค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด	37
- ค่าธรรมเนียม	46
การจ่ายค่าตอบแทนโดยใช้ประเภทค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนร่วมกับ ค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด	47
เปรียบเทียบค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนและค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด ..	47
การพิจารณาเรื่องภาษีเงินได้	49
บทที่ 5 วิธีการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร	51
การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับสิทธิบัตร	51
การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับค่าตอบแทน	52
การตัดบัญชีมูลค่าสิทธิบัตร	57
การคิดมูลค่าสิทธิบัตร เข้าเป็นต้นทุนของสินค้า	58
การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน	59
สรุปผลจากการตรวจสอบงบการเงิน	61
สรุปผลจากการสอบถามผู้ทรงสิทธิบัตร	6.3
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	67
หนังสืออ้างอิง	77
ภาคผนวก	81
- ตัวอย่างการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิบัตรและการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตามสิทธิบัตรในงบการเงิน	82
- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวง	89
- แบบสอบถาม	128
ประวัติผู้เขียน	137